

ZAGADNIENIE PRAWNE

W sprawie ze skargi wierzyciela Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej na postanowienie Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym z dnia 09 maja 2012 r. w sprawie w przedmiocie oddalenia wniosku wierzyciela o egzekucję kosztów zastępstwa poniesionych przez wierzyciela w poprzednim postępowaniu egzekucyjnym przy udziale dłużnika na skutek zażalenia wierzyciela Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej na postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 02 lipca 2012 r.

- 1. czy umorzenie postępowania egzekucyjnego na wniosek wierzyciela (art. 825 pkt 1 k.p.c.), skutkuje stosownie do przepisu art. 826 k.p.c. uchynieniem postanowienia komornika o przyznaniu od dłużnika na rzecz wierzyciela kosztów zastępstwa prawnego w egzekucji, wydanego w toku sprawy;**
- 2. czy postanowienie komornika ustalające na rzecz wierzyciela koszty zastępstwa prawnego i obciążające nimi dłużnika wydane w toku postępowania, następnie umorzonego na wniosek wierzyciela, w odniesieniu do którego komornik sądowy stwierdził prawomocność (art. 365 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.), wiąże innego komornika oraz w przypadku pozytywnej odpowiedzi, czy stanowi podstawę do wszczęcia odrębnego postępowania egzekucyjnego, czy też winno być egzekwowane wyłącznie w postępowaniu egzekucyjnym zainicjowanym ponownie na podstawie tego samego tytułu, który stanowił podstawę pierwotnie wszczętej egzekucji?**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem, Sąd Rejonowy w S. oddalił skargę wierzyciela na postanowienie Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym P. M. z dnia 09 maja 2012 r. w sprawie [...] w przedmiocie oddalenia wniosku wierzyciela o egzekucję kosztów zastępstwa poniesionych przez wierzyciela w poprzednim postępowaniu egzekucyjnym.

Sąd wskazał, że wierzyciel Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. F. Stefczyka z/s w G. zakwestionował postanowienie Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w S. P. M. z dnia 09 maja 2012 r. wydane w sprawie [...] w przedmiocie oddalenia wniosku wierzyciela z dnia 23 kwietnia 2012 r. o egzekucję kosztów zastępstwa prawnego ustalonych w poprzednim postępowaniu egzekucyjnym w kwocie 90,- zł poniesionych przez wierzyciela w postępowaniu egzekucyjnym. W postępowaniu skargowym, wierzyciel domagał się od Sądu uchylenia zaskarżonego postanowienia oraz zobowiązania Komornika do egzekwowania kwoty 90,- zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego z poprzedniej egzekucji, nadto zasądzenia na rzecz skarżącego kosztów postępowania sądowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz rozpoznania sprawy pod nieobecność skarżącego. W uzasadnieniu skargi zostało podniesione, że odmowa egzekucji kosztów poniesionych przez wierzyciela w poprzednim postępowaniu egzekucyjnym jest oczywiście niesłuszna i stanowi naruszenie przepisów art. 98 k.p.c. oraz art. 770 k.p.c. Skarżący wierzyciel podniósł, że poniesione koszty zastępstwa były niezbędne i celowe do prowadzenia egzekucji oraz że postanowienie Komornika o kosztach egzekucyjnych stanowi podstawę egzekucji bez potrzeby zaopatrywania go w klauzulę wykonalności. Wierzyciel stwierdził, że ma prawo dochodzić w postępowaniu wszczętym ponownie w oparciu o ten sam tytuł wykonawczy kosztów poprzedniej egzekucji, które nie zostały ściągnięte z powodu jej bezskuteczności.

Sąd skargę wierzyciela uznał za bezzasadną. Powołując się na przepis art. 770 k.p.c. Sąd wskazał, że wynika z niego ogólna zasada przyjęta w postępowaniu egzekucyjnym, a mianowicie obowiązek dłużnika odnoszący się do zwrotu na rzecz wierzyciela kosztów postępowania egzekucyjnego niezbędnych do celowego

przeprowadzenia egzekucji. Dalej przytaczając treść art. 770¹ k.p.c., Sąd podniósł, że nie ma przeszkód do egzekwowania ustalonych kosztów postępowania egzekucyjnego umorzonego na skutek jego bezskuteczności w razie ponownego wszczęcia egzekucji na podstawie tego samego tytułu wykonawczego. W tym zakresie Sąd podzielił pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 01 czerwca 2007 r., sygn. akt III CZP 37/07. Zaznaczył jednak, iż z uwagi na wydanie rozstrzygnięcia w tamtej sprawie przez Sąd Najwyższy nastąpiło w oparciu o inny stan faktyczny, tj. dotyczy sytuacji ustalenia kosztów postępowania egzekucyjnego w postanowieniu kończącym postępowanie w sprawie, nie może on mieć zastosowania w niniejszej sprawie.

Sąd orzekający zwrócił uwagę, iż zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2011 r., III CZP 37/11 egzekucja kosztów niezbędnych do celowego przeprowadzenia egzekucji jest dopuszczalna po wydaniu postanowienia o ich ustaleniu. Sąd wskazał, iż w uzasadnieniu tej uchwały stwierdzono, że „zestawienie przepisów art. 770 k.p.c. i art. 770¹ k.p.c. jednoznacznie wskazuje, że egzekucja kosztów niezbędnych do celowego przeprowadzenia egzekucji jest dopuszczalna po wydaniu postanowienia o ich ustaleniu. Ustalenie kosztów postępowania egzekucyjnego może nastąpić w zasadzie dopiero po zakończeniu egzekucji, dopiero bowiem wówczas wiadomo, jakie koszty zostały poniesione. Na koszt egzekucji, oprócz opłaty egzekucyjnej, składają się także zaliczki na pokrycie wydatków (art. 39 i 40 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji) oraz należności pełnomocnika strony lub strony działającej bez pełnomocnika. Wypadki, w których komornik wydaje postanowienie w związku z pobraniem zaliczki określają art. 41 oraz 42 w związku z art. 49 ust. 3 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji. W innych zatem wypadkach należności z tego tytułu podlegają ściągnięciu wraz z dochodzonym roszczeniem. Te same zasady dotyczą ściągnięcia opłat za czynności adwokatów i radców prawnych za czynności w postępowaniu egzekucyjnym, ostateczne zaś rozliczenie kosztu egzekucji następuje w postanowieniu określonym w art. 770 k.p.c.”.

Mając powyższe na względzie Sąd Rejonowy uznał, że postanowienie Komornika w przedmiocie przyznania wierzycielowi kosztów zastępstwa w egzekucji nie stanowi tytułu egzekucyjnego podlegającego wykonaniu w rozumieniu art. 770¹ k.p.c., zaś takowym tytułem jest wyłącznie postanowienie w przedmiocie rozliczenia kosztów egzekucji wydane po zakończeniu postępowania na podstawie art. 770

k.p.c. W ocenie Sądu, aby dochodzenie kosztów umorzonego postępowania egzekucyjnego było możliwe w następnym postępowaniu wszczętym w oparciu o ten sam tytuł egzekucyjny, to koszty te powinny zostać ustalone w postanowieniu kończącym to postępowanie i rozliczającym koszty egzekucji (w tym koszty zastępstwa wierzyciela) na podstawie art. 770 k.p.c. Dodatkowo Sąd wyjaśnił, iż w postanowieniu wydanym na podstawie art. 770 k.p.c. wskazane jest, którą ze stron obciążają koszty egzekucji, co z kolei nie jest wskazane w postanowieniu Komornika w przedmiocie przyznania kosztów zastępstwa prawnego wierzycielowi.

Na powyższe postanowienie wierzyciel wniósł zażalenie, zaskarżając je w całości i wnosząc o jego zmianę poprzez uchylenie postanowienia Komornika Sądowego P. M. z dnia 09 maja 2012 r. i zobowiązanie tego organu do wyegzekwowania kosztów zastępstwa w postępowaniu egzekucyjnym przyznanych wierzycielowi postanowieniem Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w S. T. S. z dnia 05 grudnia 2011 r. w sprawie Km [...]. Wierzyciel wniósł również o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania sądowego za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych. W zażaleniu zostało zawarte żądanie ewentualne, uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

W jego uzasadnieniu wierzyciel podtrzymał wszystkie argumenty podniesione w skardze, a nadto wskazał, iż nie podziela argumentacji Sądu, że koszty poniesione przez wierzyciela w postępowaniu egzekucyjnym mogą być przez niego dochodzone od dłużnika w następnie prowadzonym, w oparciu o ten sam tytuł wykonawczy, tylko w jednym przypadku, gdy zostaną ustalone w postanowieniu kończącym postępowanie w sprawie.

Zdaniem wierzyciela, możliwym a nawet koniecznym dla ściągnięcia kosztów, jest ich ustalenie w orzeczeniu wcześniejszym, tak by zostały one przekazane wierzycielowi z pierwszeństwem przed odsetkami i należnością główną. Wierzyciel, powołując się na art. 770 zd. 2 k.p.c. i art. 49 ust. 1 a ustawy o komornikach sądowych i egzekucji wskazał, że opłata egzekucyjna jest ściągana w toku całego postępowania, zaś środki przekazywane wierzycielowi, pozostałe po potrąceniu kosztów egzekucji zgodnie z normą wynikającą z przepisu art. 1026 § 2 k.p.c. i art. 1025 § 1 pkt 1 k.p.c. winny być zaliczane na poczet kosztów postępowania egzekucyjnego. Z powyższego wierzyciel wywodzi, iż nie byłoby prawidłowym, gdyby

pobierane od dłużnika należności przekazywane były na poczet nieistniejących w obrocie tytułów wykonawczych.

W ocenie skarżącego, taka intencja wynika również z przepisu art. 770¹ k.p.c., który w połączeniu z przepisem art. 770 k.p.c. ma za zadanie usprawnić toczące się postępowanie egzekucyjne po to by ściągane od dłużnika, na poczet kosztów egzekucyjnych, należności, były już prawomocnie ustalone. Według wierzyciela za takim poglądem przemawia również uchwała Sądu Najwyższego z dnia 04 sierpnia 2008 r. III CZP 48/06, wedle której ustalone (co zostało przez skarżącego podkreślone) koszty egzekucji poniesione przez wierzyciela zaspokajane są w podziale sumy uzyskanej w egzekucji w kategorii I, a zatem elementem koniecznym i niezbędnym jest ustalenie tych kosztów.

Zdaniem skarżącego z przepisów dotyczących postępowania egzekucyjnego nie sposób wywieść zasady ustalenia kosztów postępowania w postanowieniu kończącym postępowanie w sprawie. Taka zasadę można by jedynie ustalić na podstawie art. 13 § 2 k.p.c. Jednakże jak podkreślił wierzyciel istnieje zasadnicza różnica między postępowaniem rozpoznawczym a postępowaniem egzekucyjnym; w tym pierwszym nie dochodzi do zaspokojenia strony.

W odniesieniu do skutków umorzenia postępowania egzekucyjnego wynikających z przepisu art. 826 k.p.c., skarżący powołał się na stanowisko wynikające z uzasadnienia postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2004 r. w sprawie II CK 90/04, według którego: „Zasada, iż po umorzeniu egzekucji, wcześniej dokonane czynności egzekucyjne, tracą swoją moc prawną, doznaje jednak pewnych ograniczeń. Pierwsze ograniczenie zawarte jest w samym art. 826 k.p.c. Z przepisu tego wynika, że umorzenie egzekucji nie może naruszać praw osób trzecich. Jeżeli więc w związku z dokonaną czynnością egzekucyjną osoba trzecia nabyła prawo, np. nabyła na licytacji własność rzeczy lub otrzymała wynagrodzenie, jako nadzorca, to pomimo pozbawienia mocy czynności egzekucyjnych, które legły u podstaw nabycia tego prawa, jest ono skuteczne. Drugie ograniczenie wiąże się z przyczynami umorzenia egzekucji. Jeżeli umorzenie takie następuje przykładowo na wniosek wierzyciela, to wcześniej dokonane czynności egzekucyjne zachowują, co do zasady swoją ważność. Z woli wierzyciela wynika, bowiem, że wnosi on o zaniechanie egzekucji na przyszłość, a nie o pozbawienie mocy prawnej już dokonanych czynności egzekucyjnych. Także, gdy umorzenie egzekucji następuje wskutek bezczynności wierzyciela lub ze względu na to, że jest

oczywistym, iż nie uzyska się sumy wyższej od kosztów egzekucyjnych, umorzenie dotyczy w zasadzie tylko niemożności podejmowania czynności egzekucyjnych na przyszłość”.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Rozpoznając zażalenie wierzyciela Sąd Odwoławczy doszedł do przekonania, że w niniejszej sprawie występuje zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, które sprowadza się do pytania zawartego z sentencji postanowienia, co uzasadnia przedstawienie go do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu, na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c.

Problem w rozpoznawanej sprawie dotyczy zasadniczo dwóch kwestii, a mianowicie zakresu skutków jakie wywołuje umorzenie postępowania egzekucyjnego w odniesieniu do postanowień komornika wydanych w toku sprawy, przewidzianych w przepisie art. 826 k.p.c. oraz tego, w jaki sposób winna nastąpić egzekucja kosztów zastępstwa przyznanych prawomocnym postanowieniem komornika, a w szczególności czy postanowienie wydane na podstawie art. 770¹ k.p.c. stanowi podstawę do zainicjowania odrębnego postępowania egzekucyjnego.

Zdaniem Sądu Okręgowego, wysokość kosztów egzekucji, może w zasadzie zostać ustalona dopiero po zakończeniu postępowania egzekucyjnego (podobnie Z.Szczurek, Egzekucja sądowa w sprawach cywilnych, Sopot 2011, s. 267). Uwaga ta dotyczy zarówno opłaty egzekucyjnej, wydatków, jak też kosztów zastępstwa prawnego związanych z udziałem pełnomocnika wierzyciela. Nie ma także wątpliwości, że egzekucja bezskuteczna pociąga za sobą koszty, które winny zostać ustalone w postanowieniu o umorzeniu postępowania.

Zdaniem Sądu Odwoławczego w postępowaniu egzekucyjnym na mocy art. 13 § 2 k.p.c. znajduje odpowiednie zastosowanie zasada koncentracji i unifikacji kosztów wyrażona w przepisie art. 109 § 1 k.p.c. Może ona wiązać się z pewnymi odstępstwami wynikającymi z zakończenia poszczególnych sposobów czy etapów egzekucji (np. egzekucji z nieruchomości – por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2011 r. III CZP 71/10, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 marca

2011 r., V CSK 300/10), jednakże wyjątki te nie wyłączają jej stosowania na etapie postępowania egzekucyjnego, a z pewnością winna ona być realizowana z chwilą zakończenia postępowania egzekucyjnego.

Co prawda w uchwale z dnia 29 grudnia 1995 r. w sprawie III CZP 182/95 Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że dopuszczalne jest ustalenie przez komornika przed zakończeniem postępowania egzekucyjnego - na podstawie art. 770 k.p.c. - części kosztów i podniósł, że przepis „art. 770 k.p.c. nie wprowadza unormowania, według którego koszty postępowania egzekucyjnego ustala komornik wyłącznie po zakończeniu postępowania egzekucyjnego, jak to przewiduje art. 108 § 1 k.p.c., gdy chodzi o koszty procesu. Jest to zrozumiałe, gdyż w procesie obowiązuje zasada, że o obowiązku poniesienia kosztów decyduje wynik postępowania, a zatem przed zakończeniem postępowania nie jest możliwe rozstrzygnięcie, która ze stron i w jakim zakresie ponosi koszty procesu. W postępowaniu egzekucyjnym zaś obowiązuje zasada ponoszenia przez dłużnika celowych kosztów egzekucji bez względu na jej wynik (por. art. 770 zd. 1 i 2 k.p.c.). Możliwe jest zatem ustalenie kosztów postępowania egzekucyjnego przed jego zakończeniem. Dlatego też art. 108 § 1 k.p.c. nie może mieć odpowiedniego zastosowania do postępowania egzekucyjnego, które w przedmiocie ustalenia jego kosztów rządzi się własnym uregulowaniem. Uregulowanie to - wprowadzone przez art. 770 k.p.c. - nie wyklucza ustalenia przez komornika postanowieniem kosztów postępowania zanim ono zakończy się, gdy zachodzi taka potrzeba”.

Jednak w ocenie Sądu Okręgowego wskazane wyjątki – wydawania postanowień w toku sprawy, nie powinno skutkować uznaniem, że przepis art. 770 k.p.c. wyłącza stosowanie zasady wynikającej z przepisu art. 108 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. również w postępowaniu egzekucyjnym przez komornika. Zauważyć należy, że przepis art. 770 k.p.c. konstruuje wyłącznie zasadę odpowiedzialności dłużnika za koszty postępowania egzekucyjnego, zasadę zwrotu kosztów celowych oraz zasadę ściągania kosztów wraz z wyegzekwowanym roszczeniem. Z tej ostatniej zasady wynika, że koszty w trakcie trwania postępowania egzekucyjnego są ściągane, nie zaś egzekwowane. „Ściągnięcie” kosztów jest czynnością faktyczną i nie wymaga żadnego postanowienia; odnosi się ono zarówno do opłaty stosunkowej, jak również kosztów zastępstwa prawnego w egzekucji.

Z.Szczurek stwierdził, iż z zasady unifikacji kosztów należy wyprowadzić wniosek, że postanowienie rozliczające koszty winno zostać w końcowej części postępowania egzekucyjnego, kiedy ich wysokość jest możliwa do ustalenia (por. Z.Szczurek, Egzekucja sądowa w sprawach cywilnych, Currenda 2011).

Praktyka jednak wskazuje, że w odniesieniu do postanowień o przyznaniu kosztów zastępstwa wierzycielowi, komornicy nadal stosują zasadę ich wydawania bezpośrednio po wszczęciu postępowania egzekucyjnego. Wierzyciele już we wnioskach egzekucyjnych żądają przyznania kosztów zastępstwa prawnego, bezpośrednio po wszczęciu postępowania egzekucyjnego i dokonaniu pierwszej czynności egzekucyjnej. Oczywiście zakresem wątpliwości objęte są wyłącznie te postanowienia, które mogą być tytułami tzn. wskazują wyraźnie kwotę oraz kto na rzecz kogo ma ją zapłacić (postanowienie Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w S. T. S. z dnia 05 grudnia 2012 r. wydane w sprawie Km [...] wymóg taki spełnia; komornik przyznał koszty i w całości obciążył nimi dłużnika, nadto została stwierdzona prawomocność tego postanowienia). W obiegu bowiem pojawiają się również postanowienia, które tytułami nie są np. obejmują wyłącznie przyznanie określonej kwoty, przy czym nie wskazują podmiotu obowiązującego do jej zapłaty.

W tym kontekście powstaje problem, jakie skutki wywiera umorzenie postępowania egzekucyjnego w stosunku do postanowień komornika o przyznaniu kosztów zastępstwa, wydanych w toku sprawy.

Co do zasady skutki umorzenia postępowania wynikają z przepisu art. 826 k.p.c., w myśl którego umorzenie postępowania powoduje uchylenie dokonanych czynności egzekucyjnych, lecz nie pozbawia wierzyciela możliwości wszczęcia ponownej egzekucji, chyba że z innych przyczyn egzekucja jest niedopuszczalna. Umorzenie postępowania egzekucyjnego nie może naruszać praw osób trzecich.

Wskazany przepis nie dokonuje żadnych rozróżnień, również w kontekście zróżnicowania w postępowaniu egzekucyjnym, podstaw umorzenia postępowania, co winno doprowadzić do wniosku, że bez względu na podstawę decyzji o umorzeniu postępowania, w każdym umorzonym postępowaniu następują tożsame skutki, w myśl zasady *lege non distinguente nec nostrum est distinguere*.

W doktrynie przyjmuje się, iż czynnością egzekucyjną jest każda czynność organu egzekucyjnego podjęta w sprawie egzekucyjnej, mogąca spowodować skutki

prawne dla egzekucji. Przepisy kodeksu określają przebieg czynności egzekucyjnych, wypadki, gdy uzyskują one formę postanowienia, sytuacje, w których organ egzekucyjny przyjmuje oświadczenia i wyjaśnienia, co stwierdza protokołem i jakie są wymogi protokołu (E.Wengerek, Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne, Warszawa 1972 r.).

Ponadto w doktrynie ugruntowany jest podział czynności egzekucyjnych na czynności o charakterze decyzyjnym, którym najczęściej ustawa przydaje formę postanowienia (np. w przedmiocie zawieszenia, umorzenia postępowania egzekucyjnego, nałożenia grzywny, ustalenia kosztów postępowania) oraz czynności wykonawcze, których forma zależna jest od charakteru czynności oraz stosowanego sposobu egzekucji (np. zajęcie, zawiadomienie, plan podziału sumy, przeszukanie).

Można jednak spotkać się z poglądami, według których pojęcie czynności egzekucyjnej nie obejmuje swoim zakresem prawomocnego postanowienia komornika dotyczącego opłaty egzekucyjnej (dr Maciej Rzewuski, Dopuszczalność zmiany przez sąd prawomocnego postanowienia komornika, wadliwie ustalającego wysokość opłaty egzekucyjnej, Monitor Prawniczy nr 6/2010). Konsekwentnie należałoby również uznać, że postanowienia komornika o przyznaniu kosztów zastępstwa nie są czynnościami egzekucyjnymi.

Opowiedzenie się za jednym z dwóch przedstawionych wyżej poglądów, będzie miało istotne znaczenie dla oceny skutków umorzenia postępowania. W przypadku uznania, że postanowienie komornika o przyznaniu kosztów zastępstwa jest jedną z czynności egzekucyjnych, koniecznym będzie uznanie, że umorzenie postępowania egzekucyjnego wywołuje skutek w postaci uchylecia wskazanego orzeczenia, w drugim przypadku koniecznym będzie podzielenie poglądu wierzyciela, iż postanowienie komornika o przyznaniu kosztów zastępstwa wydane w toku sprawy, następnie umorzonej, będzie stanowiło tytuł egzekucyjny podlegający na mocy art. 770¹ k.p.c. egzekucji (po zmianach wprowadzonych z dniem 03 maja 2012 r. w związku z ustawą z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 r., Nr 233, poz. 1381 postanowienie takie będzie tytułem wykonawczym w związku z nowym brzmieniem art. 776 k.p.c.).

Wskazać należy, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego znaleźć można stanowisko wedle którego postanowienia komornika są czynnościami egzekucyjnymi. Zastanawiając się jednak nad skutkami umorzenia postępowania, w kontekście art.

826 k.p.c. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 15 października 2004 r., II CK 90/04 wyraził pogląd, że „(...) umorzenie postępowania egzekucyjnego powoduje uchylenie wszystkich czynności egzekucyjnych. Wspomniany przepis wprowadza generalną zasadę uchylenia czynności egzekucyjnych, czyli innymi słowy pozbawia je skutków prawnych. Nie chodzi, więc tylko o to, aby dłużnik mógł odzyskać swobodę w dysponowaniu swoim majątkiem na przyszłość, ale należy także ocenić, czy skutek pozbawienia mocy dokonanych już czynności egzekucyjnych, dłużnikowi przysługują roszczenia względem osób, które uzyskały na podstawie tych czynności, korzyść majątkową.

Zasada, iż po umorzeniu egzekucji, wcześniej dokonane czynności egzekucyjne, tracą swoją moc prawną, doznaje jednak pewnych ograniczeń. Pierwsze ograniczenie zawarte jest w samym art. 826 k.p.c. Z przepisu tego wynika, że umorzenie egzekucji nie może naruszać praw osób trzecich. Jeżeli więc w związku z dokonaną czynnością egzekucyjną osoba trzecia nabyła prawo, np. nabyła na licytacji własność rzeczy lub otrzymała wynagrodzenie, jako nadzorca, to pomimo pozbawienia mocy czynności egzekucyjnych, które legły u podstaw nabycia tego prawa, jest ono skuteczne.

Drugie ograniczenie - zdaniem Sądu Najwyższego, wiąże się z przyczynami umorzenia egzekucji. Jeżeli umorzenie takie następuje przykładowo na wniosek wierzyciela, to wcześniej dokonane czynności egzekucyjne zachowują, co do zasady swoją ważność. Z woli wierzyciela wynika, bowiem, że wnosi on o zaniechanie egzekucji na przyszłość, a nie o pozbawienie mocy prawnej już dokonanych czynności egzekucyjnych. Także, gdy umorzenie egzekucji następuje wskutek bezczynności wierzyciela lub ze względu na to, że jest oczywistym, iż nie uzyska się sumy wyższej od kosztów egzekucyjnych, umorzenie dotyczy w zasadzie tylko niemożności podejmowania czynności egzekucyjnych na przyszłość”.

Pogląd ten nie został ponownie powtórzony, jak też nie był przedmiotem analizy doktryny. Powstaje jednak wątpliwość, w jaki sposób Sąd Najwyższy, tj. w oparciu o jakie kryterium wyróżnił trzy przypadki umorzenia: na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c. (na wniosek wierzyciela), art. 823 k.p.c. (bezczywność wierzyciela), art. 824 §1 pkt 3 k.p.c. (bezskuteczność egzekucji), uznając, że nie pociągają za sobą skutków z art. 826 k.p.c. Ponadto czy w związku z tym należy przyjąć, że w pozostałych przypadkach umorzenia następują skutki przewidziane w przepisie art. 826 k.p.c.

Dla zwrócenia uwagi na pewną niekonsekwencję w takim poglądzie, Sąd Okręgowy podnosi, że w przypadku gdy zostanie wydane orzeczenie o pozbawieniu tytułu wykonawczego wykonalności i wniosek o umorzenie egzekucji złoży wierzyciel, podstawą umorzenia będzie art. 825 pkt 1 k.p.c., nie zaś art. 825 pkt 2 k.p.c. i w takiej sytuacji zgodnie z powołanym wyżej stanowiskiem należałoby przyjąć, że wcześniej dokonane czynności zachowały swoją moc. Tymczasem w takim przypadku należałoby raczej uznać, że umorzenie winno wywołać skutek pozbawienia mocy dokonanych już czynności egzekucyjnych, zaś dłużnikowi przysługują roszczenia względem osób, które uzyskały na podstawie tych czynności, korzyść majątkową.

W ocenie Sądu Okręgowego w świetle regulacji art. 826 k.p.c. nie sposób uznać, że skutki umorzenia uzależnione są od podstawy umorzenia. Wskazany przepis przewiduje jedynie jedno ograniczenie, jakim są prawa osób trzecich.

Dalej Sąd wskazuje, że gdyby odnieść powyższy pogląd do okoliczności faktycznych rozpoznawanej sprawy, stwierdzić należałoby że czynności dokonane w toku sprawy Km [...] zachowały swoją moc tylko z tego powodu, że umorzenie postępowania nastąpiło na wniosek wierzyciela. Nie można jednak tracić z pola widzenia okoliczności, że niespełna 1,5 miesiąca później wierzyciel zainicjował kolejne postępowanie u innego komornika. Składając wniosek o umorzenie postępowania wierzyciel miał wiedzę o zaistniałym zbiegu egzekucji sądowych. W normalnym toku czynności sprawa zostałaby przekazana innemu komornikowi na podstawie art. 773 ¹ § 2 k.p.c. i byłaby kontynuowana w ramach jednego postępowania, z jednymi kosztami zastępstwa prawnego dla wierzyciela. Wierzyciel jednak zawnioskował o umorzenie postępowania egzekucyjnego, co nastąpiło postanowieniem z dnia 20 stycznia 2012 r., zaś już w dniu 07 marca 2012 r. skierował nowy wniosek egzekucyjny do innego komornika wraz z żądaniem przyznania wierzycielowi kolejnych kosztów zastępstwa radcowskiego w postępowaniu egzekucyjnym niezwłocznie po dokonaniu pierwszej czynności przez komornika. Egzekucję o koszty z poprzedniego postępowania rozszerzył już po otrzymaniu nowego postanowienia o przyznaniu mu kosztów.

Co więcej w uchwale z dnia 01 czerwca 2007 r. w sprawie III CZP 37/07 Sąd Najwyższy zajął stanowisko, że komornik, ustalając koszty bezskutecznej egzekucji (art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c.), na żądanie wierzyciela uwzględnia koszty jego zastępstwa

procesowego. Takie stanowisko może pociągać za sobą uznanie, że koszty zastępstwa prawnego, aby mogły stanowić tytuł do prowadzenia egzekucji, winny zostać ustalone w postanowieniu o umorzeniu postępowania, a tym samym bezskuteczne jest ich ustalenie we wcześniejszych stadiach postępowania egzekucyjnego, bowiem umorzenie postępowania zgodnie z art. 826 k.p.c. wywołuje skutek w postaci umorzenia postanowienia o ich przyznaniu.

Zresztą Sąd Okręgowy wskazuje, iż niczym nie jest uzasadnione wydawanie postanowień o przyznaniu kosztów zastępstwa, bezpośrednio po pierwszej czynności egzekucyjnej w sprawie. Wszak z chwilą wszczęcia egzekucji nie jest znany nakład pracy pełnomocnika, sposoby egzekucji, które wpływają na wysokość przyznanych kosztów, jednak praktyka w tej mierze wygląda tak, że postanowienia te mają taką samą datę jak zawiadomienia o wszczęciu egzekucji.

Drugi problem powstaje w związku ze stwierdzeniem prawomocności postanowienia komornika o przyznaniu wierzycielowi kosztów zastępstwa prawnego w egzekucji. Mianowicie, czy postanowienie komornika ustalające na rzecz wierzyciela koszty zastępstwa prawnego i obciążające nimi dłużnika wydane w toku postępowania, następnie umorzonego na wniosek wierzyciela, w odniesieniu do którego komornik sądowy stwierdził prawomocność (art. 365 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.), wiąże innego komornika oraz w przypadku pozytywnej odpowiedzi, czy stanowi podstawę do wszczęcia odrębnego postępowania egzekucyjnego albo czy winno być egzekwowane wyłącznie w postępowaniu egzekucyjnym zainicjowanym ponownie na podstawie tego samego tytułu, który stanowił podstawę pierwotnie wszczętej egzekucji?”.

Gdyby bowiem Sąd Najwyższy uznał, że skutki umorzenia postępowania egzekucyjnego przewidziane w przepisie art. 826 k.p.c. rozciągają się również na postanowienia komornika o przyznaniu kosztów zastępstwa, wydane w toku postępowania egzekucyjnego, powstaje problem co z postanowieniami wydanymi przez komornika, w odniesieniu do których została stwierdzona prawomocność, a znajdują się w posiadaniu wierzyciela; czy komornik, do którego zostanie skierowany wniosek o wszczęcie egzekucji tych kosztów, będzie związany takim postanowieniem w świetle art. 365 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., czy mając na względzie, że poprzednie postępowanie zakończyło się umorzeniem wywołującym skutki z art. 826 k.p.c. będzie uprawniony do odmowy egzekucji tych kosztów.

W tym kontekście należy zauważyć, że sam fakt prawomocności postanowienia o przyznaniu kosztów zastępstwa nadaje takiemu postanowieniu walor, w chwili obecnej, po zmianach k.p.c. od 3 maja 2012 r., tytułu wykonawczego (art. 776 zd. 2 k.p.c. w zw. z art. 770¹ k.p.c.).

Sąd Okręgowy wskazuje, iż rację ma wierzyciel twierdząc, iż brak podstaw do odmowy przyznania postanowieniom komornika przymiotu tytułu uprawniającego do prowadzenia egzekucji. Wszak przepis art. 770¹ k.p.c. wprost stanowi, iż prawomocne postanowienie komornika w przedmiocie kosztów podlega wykonaniu bez potrzeby zaopatrywania go w klauzulę wykonalności. Z uwagi na szczególną regulację dotyczącą opłat egzekucyjnych i wydatków zawartą w przepisach ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (art. 49 ust. 3, art. 49 ust. 4, art. 42 ust 2), przyjęć należy, iż przepis ten odnosi się do kosztów należnych wierzycielowi. Nadto według art. 776 zd. 2 k.p.c. tytułem wykonawczym jest tytuł egzekucyjny zaopatrzone w klauzulę wykonalności, chyba że ustawa stanowi inaczej (tu: art. 770¹ k.p.c.).

Sąd Okręgowy przy uznaniu, że komornik do którego został skierowany wniosek o egzekucję kosztów zastępstwa z innego postępowania egzekucyjnego następnie umorzonego, dostrzega pewnego rodzaju niebezpieczeństwo, które zaistniało w przedmiotowej sprawie, polegające na mnożeniu postępowań egzekucyjnych w oparciu o ten sam tytuł i tym samym mnożeniu ilości postanowień o przyznaniu kosztów zastępstwa. Kwestii tej w żaden sposób nie przewidział ustawodawca, aczkolwiek należy mieć na względzie fakt, iż dłużnik ponosi odpowiedzialność względem wierzyciela wyłącznie za koszty egzekucji celowej. Wszczywanie kolejnych postępowań może skutkować uznaniem, że mamy do czynienia z egzekucją niecelową. Jednakże komornik nie będzie uprawniony do oceny tej celowości (art. 770 k.p.c. i art. 804 k.p.c.) i zasadniczo uwzględniając regulację art. 365 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 804 k.p.c. należałoby stwierdzić, że komornik jest związany przedłożonym mu postanowieniem innego komornika o przyznaniu wierzycielowi kosztów zastępstwa, które zawiera stwierdzenie prawomocności.

Można jednak uznać, że w odniesieniu do postanowień komornika nie ma zastosowania powołany przepis art. 365 § 1 k.p.c., zwłaszcza że mogą być one zmieniane, czy uchylane w trybie nadzoru judykacyjnego sprawowanego z urzędu

(por. uchwała Sąd Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2007 r. III CZP 16/07, OSNC z 2008 r., nr 6, poz. 58).

W przypadku pozytywnej odpowiedzi, na powyższe zagadnienie i uznanie, że komornik jest związany prawomocnym postanowieniem innego komornika o przyznaniu wierzycielowi kosztów zastępstwa, którymi został obciążony dłużnik, czy takie postanowienie stanowi podstawę do wszczęcia odrębnego postępowania egzekucyjnego albo czy winno być egzekwowane wyłącznie w postępowaniu egzekucyjnym zainicjowanym ponownie na podstawie tego samego tytułu, który stanowił podstawę pierwotnie wszczętej egzekucji?

Zasadniczo bezspornym w doktrynie i orzecznictwie jest rozróżnienie pomiędzy ściąganiem kosztów egzekucji, które następuje w ramach toczącego się postępowania (art. 770 k.p.c.) oraz egzekucją tych kosztów (art. 770¹ k.p.c., art. 49 ust. 3 i 4, art. 42 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (jedn. tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 167, poz. 1191 - dalej: „u.k.s.e.”). Kwestia ta dość precyzyjnie została wyjaśniona w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2011 r. w sprawie III CZP 37/11. Zasadą wprowadzoną w art. 523 k.p.c. z 1932 r. i przejętą przez k.p.c. z 1964 r. (art. 770 k.p.c.) jest ściąganie kosztów wraz z egzekwowanym roszczeniem w ramach tego samego postępowania egzekucyjnego, bez konieczności uprzedniego wydawania jakichkolwiek postanowień, natomiast wyjątkiem jest egzekucja tych kosztów. Obowiązek poniesienia kosztów przez dłużnika wynika z ustawy, a nie z postanowienia komornika (art. 43, 45 ust. 1, art. 49 ust. 1 u.k.s.e.) (Z. Knypl, *Opłaty egzekucyjne*, cz. 1, Nowa Currenda 2005, nr 1; cz. 2, Nowa Currenda 2005, nr 3).

Wydaje się, że egzekucja kosztów postępowania egzekucyjnego może nastąpić zarówno w tym samym postępowaniu, w którym koszty zostały ustalone prawomocnym postanowieniem (np. art. 49 ust. 3 i 4 u.k.s.e.), jak też w ponownie wszczętej egzekucji (np. ustalenie kosztów w związku z bezskutecznością egzekucji). W przypadku art. 49 ust. 3 i 4 u.k.s.e. mowa jest o „pobraniu opłat”, jednak pojęcie to należy utożsamiać w ocenie Sądu Okręgowego z egzekucją opłat, która ma miejsce w ramach tego samego postępowania, w którym takie postanowienie zostało

wydane, aczkolwiek nie można wykluczyć, że egzekucja ta np. w przypadku konieczności wszczęcia egzekucji z nieruchomości położonej we właściwości innego sądu, aniżeli przy którym działa komornik, przybierze formę „właściwej” egzekucji. W takiej sytuacji podstawą egzekucji będzie wyłącznie prawomocne postanowienie komornika. Powyższe twierdzenie jest uprawnione z uwagi na regulację art. 49 ust. 3 zd. 2 powołanej ustawy, w którym wyraźnie zostało stwierdzone, że postanowienie po uprawomocnieniu się podlega wykonaniu w drodze egzekucji bez zaopatrywania w klauzulę wykonalności.

Jednakże w przypadku kosztów zastępstwa może powstać wątpliwość zaakcentowana przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w S. P. M. w ustosunkowaniu się do skargi (pismo z dnia 13 czerwca 2012 r. k. 15 – 16 akt sprawy) w zakresie możliwości egzekucji kosztów ustalonych postanowieniem komornika, w tym samym postępowaniu, w którym podstawą egzekucji jest tytuł stanowiący podstawę egzekucji, w której koszty te zostały przyznane. Co więcej problemem może być to, w jakich sytuacjach możliwym jest prowadzenie odrębnej egzekucji kosztów postępowania egzekucyjnego. Niewątpliwie uznać należy, że nastąpi to w przypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego z powodu bezskuteczności. Jednakże jak powinna przebiegać egzekucja kosztów należnych wierzycielowi, przy umorzeniu postępowania na innej podstawie, aniżeli bezskuteczność egzekucji. Czy w takiej sytuacji, koszty postępowania egzekucyjnego nie powinny być egzekwowane w ramach tego samego umorzonego postępowania, jako należność akcesoryjna, tak jak opłata egzekucyjna stosownie do art. 49 ust. 3 i 4 u.k.s.e., czy też bez względu na podstawę umorzenia, w każdym przypadku dysponowania przez wierzyciela tytułem, o którym stanowi przepis art. 770¹ k.p.c., jest on uprawniony do prowadzenia kolejnej egzekucji.

Prof. Sławomir Cieślak w komentarzu do art. 770 k.p.c. wskazał, że „prowadzenie odrębnej egzekucji w celu ściągnięcia kosztów egzekucji jest co do zasady zbędne”. Dalej podnosi, że „wyjątkowe ściągnięcie kosztów egzekucji w odrębnej egzekucji wystąpi w odniesieniu do: kosztów egzekucji prowadzonej przez sąd jako organ egzekucyjny; kosztów ściąganych w ponownie wszczętej egzekucji, jeżeli zostały one ustalone w egzekucji umorzonej z powodu jej bezskuteczności; kosztów ustalonych przez sąd lub komornika, jeżeli po wszczęciu egzekucji dłużnik zaspokoił roszczenie główne z pominięciem kosztów; kosztów powstałych w

postępowaniu umorzonym na wniosek wierzyciela lub na podstawie art. 823 k.p.c.; kosztów wynikłych wskutek niecelowego wszczęcia postępowania egzekucyjnego”.

Jednakże ten sam autor w komentarzu do art. 770¹ k.p.c. podniósł, że „problem wykonania postanowienia komornika w przedmiocie kosztów egzekucji na podstawie komentowanego przepisu pojawi się wyjątkowo w sytuacji, gdy nie dojdzie do ściągnięcia tych kosztów wraz z egzekwowanym roszczeniem, zgodnie z art. 770 zd. 2 k.p.c. Ta wyjątkowa sytuacja wystąpi głównie w wypadku, gdy egzekucja komornicza, okaże się bezskuteczna i dojdzie do jej umorzenia z tego powodu. Koszty tej bezskutecznej egzekucji będą mogły być ściągnięte w odrębnym postępowaniu, które dotyczy tylko kosztów egzekucji” (Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie egzekucyjne. Komentarz do art. 758 – 1088 pod red. prof. J. Jankowskiego wyd. C.H. Beck).

Warte zauważenia jest również to, że każdy tytuł winien inicjować odrębne postępowanie egzekucyjne. Komornik w tej mierze powołał się na przepisy § 21 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 grudnia 2005 r. w sprawie określenia szczegółowych przepisów o biurowości i ewidencji operacji finansowych kancelarii komorniczych (Dz. U. z 2005 r., nr 266, poz. 2242), podnosząc, że niezwłocznie po otrzymaniu pisma wszczynającego postępowanie w sprawie o egzekucję lub o zabezpieczenie albo o przeprowadzenie czynności niebędącej czynnością egzekucyjną, komornik jest obowiązany założyć odrębne akta, do których dołącza wszelkie pisma dotyczące tej sprawy. Dla spraw egzekucyjnych przeciwko temu samemu dłużnikowi zakłada się i prowadzi oddzielne akta. W razie połączenia spraw, w repertorium w rubryce "Uwagi" wpisuje się sygnatury akt wszystkich spraw połączonych, sygnatury te umieszcza się w prawym dolnym rogu okładki akt.

Wskazana regulacja może sugerować, że każdy tytuł winien skutkować prowadzeniem odrębnego postępowania egzekucyjnego. Przyjęcie za prawidłowy tego ostatniego poglądu będzie generowało kolejne zagadnienie, czy w takim postępowaniu komornik będzie uprawniony do ustalenia opłaty egzekucyjnej i przyznania wierzycielowi kolejnych kosztów zastępstwa prawnego. Innymi słowy, czy koszty zastępstwa ustalone prawomocnym postanowieniem stają się zwykłą wierzytelnością.

Z uwagi na to, że przedstawione powyżej kwestie, konieczne dla rozstrzygnięcia zażalenia wierzyciela, nie zostały dostatecznie wyjaśnione w orzecznictwie i doktrynie, a budzą poważne wątpliwości, zdaniem Sądu Okręgowego należało na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. przedstawić Sądowi Najwyższemu pytanie prawne jak w sentencji postanowienia.